

The Examination of High School and Equivalent Schools Supervision Guide Based on Legal Documents and Literature

Assist. Prof. Dr. Selçuk Turan

Zonguldak Bülent Ecevit University-Turkey
selcukturan25@gmail.com

Tanyel Çil (M.A. Stud.)

Ministry of National Education-Turkey
tanyelcil@gmail.com

Abstract

The aim of this study is to examine the "High Schools and Equivalent Schools Guidance and Supervision Guide" on the basis of legal documents and literature. The aim of secondary education is to prepare students for higher education, the profession or life in the most general sense, through various programs and types of schools in line with their interests and abilities. In line with this purpose, secondary education institutions in our education system are structured in different program types. This multi-structure complicates administrative practices and brings problems with high schools to fulfill their functions. Solving the problems that arise requires that the supervision process be carried out in line with this multidimensional structure. This research is important in terms of identifying deficiencies, inconsistencies and other improvable areas in the supervision guide and revealing the need for updating the guide. The qualitative research design using document analysis method was chosen as the research model. The "High School and Equivalent Schools Guidance and Supervision Guide" prepared by the Supervision Board of the Ministry of National Education in 2016 was used as the working document. The data subjected to the content analysis were examined under the "consistency" and "inconsistency" categories within the framework of the themes "Relationship of Supervision Guide with Legal Documents" and "Relationship of Supervision Guide with the Literature". Research findings; shows that the total number of codes emerging under the "consistency" category within the framework of the relationship of the guide with legal documents is more than the total number of codes reached in the "inconsistency" category. It is observed that the inconsistency of the supervision guide with the legal documents is largely due to its outdated. On the other hand, as a result of the content analysis, although it is seen that the guideline is generally consistent with the literature, it has been determined that there are no references to the literature in the guideline, there are deficiencies in its content according to the literature and some conceptual inconsistencies in the guideline. According to the results of the research, the practitioners and researchers respectively; Suggestions were made such as making the necessary arrangements in the legislation to update the guide in case of need, giving more space to the literature in the guide, and comparing the guides prepared for the supervision of high schools in foreign countries, if any.

Keywords: Educational supervision, Supervision guide, High Schools and Equivalent Schools, Legal documents

Suggested Citation

Turan, S.& Çil, T. (2021). The Examination of High School and Equivalent Schools Supervision Guide Based on Legal Documents and Literature, *E-International Journal of Educational Research*, Vol: 12, No 2, 2021, pp. 55-75. DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.900535>

**E-International Journal
of Educational Research**

**Vol: 12, No: 2, 2021,
pp. 55-75**

DOI:

[10.19160/e-ijer.900535](https://doi.org/10.19160/e-ijer.900535)

Received: 11.04.2021

Accepted: 09.06.2021

Extended Abstract

Problem: The aim of secondary education is to prepare students for higher education, the profession or life in the most general sense, through various programs and types of schools in line with their interests and abilities. In line with this purpose, secondary education institutions in our education system are structured in different program types such as Science High Schools, Social Sciences High Schools, Anatolian High Schools, Fine Arts High Schools and Sports High Schools, Anatolian Imam Hatip High Schools, Vocational and Technical Anatolian High Schools, Vocational and Technical Education Centers, Multi-Program Anatolian High Schools, Special Education Vocational High Schools. This multiple structure complicates administrative practices and brings problems with high schools to fulfill their functions. Solving the problems that arise requires that the supervision process be carried out in line with this multi-dimensional structure. The main purpose of supervision is to ensure the healthy development of organizations. [Toprakçı, Çakırer, Bilbay, Bağcıvan and Bayraktutan \(2010\)](#), approached the supervision within the framework of a system approach and drew attention to the importance of the supervision subsystem for the state and emphasized the necessity of supervision the activities carried out by the institutions in terms of society and state. The fact that the concept of supervision can evolve into many different meanings in the context of goals, objectives and strategies during the implementation process causes the emphasis in the definition of supervision to be concentrated on different points in the literature. While [Aydın \(2014\)](#) defines supervision as the process of understanding whether organizational actions comply with the established principles and rules in line with the accepted objectives, [Başaran \(2000\)](#) emphasizes the correction dimension in addition to monitoring and states that the supervision is carried out in order to prevent departure from the planned organizational goals. Each unit that is not supervised first deviates from its target within itself and then starts to prevent the state mechanism from achieving its goals ([Altunay, 2016](#)). In this context, the educational institution which is organized to ensure the progress and permanence of the society and fulfills the task of socializing by educating qualified individuals ([Toprakçı, Beytekin and Doğan, 2018](#)), is one of the most important systems that require supervision within the state mechanism. [Başar \(2000\)](#) sees this process as an effort to use the feedback received from the system in the improvement and development of the system. [Toprakçı \(2013\)](#) emphasizes that the entire education system tries to achieve its goals through school organizations. Schools and institutions serving at different levels and types form the basis of our education system. Among these schools, high schools at the secondary education level are among the most important elements of the system. The Ministry of National Education is responsible for the execution, supervision and control of education and training services in our country on behalf of the State ([MoNE, 1973](#)). The Ministry fulfills its duty of supervision of the education and training service through the Ministry of National Education Supervision Board, one of the central organization units. In order to determine the principles to be applied in the supervision of schools and institutions, which are the responsibility area of the Board of Supervision, Guidance and Supervision Guides are prepared by taking into account the characteristics of these schools. The aim of this research is to examine the consistent and inconsistent aspects of the " High School and Equivalent Schools Guidance and Supervision Guide" prepared by the Ministry of National Education Supervision Board on the basis of legal documents and literature and to contribute to the development of the guide by making suggestions in line with the findings.

Method: The research model was chosen as a qualitative research based on document analysis method. The effort to examine the supervision guide with a holistic approach requires the research to be conducted as a qualitative research. In qualitative research, when direct observation and interview is not possible, written and visual materials and materials related to the research problem can be included in the study. ([Yıldırım and Şimşek, 2018](#)) The Working document has been examined

within the framework of legal documents and literature, such as laws, regulation, directive, circular, etc. In the research, a total number of 69 official documents were accessed from the online archives of the Legislation Information System, the website of the Ministry of National Education, the Official Gazette and the Journal of Announcements. In order to access legal documents and literature, we also benefited from the online environment (Google Scholar, Legislation - official sites, key concept-based browsing on Google and Yandex) and the resources in the real and virtual library of the researchers. The examination of the study document was carried out under two main headings: These headings are as follows; "The Relationship of High School and Equivalent Schools Guidance and Supervision Guide with Legal Documents" and "The Relationship of High School and Equivalent Schools Guidance and Supervision Guide with the Literature". The guideline has been analyzed separately under these main headings.

Findings (or Conclusions): The findings from the analysis of the relationship between the supervision manual and the legal documents show that there is a significant difference between the number of codes under the consistent and inconsistency categories on the basis of legal documents. In this case, due to the nature of the research, it is not possible to state sharply that the guideline is neither consistent nor inconsistent on the basis of legal documents. However, in accordance with the principles of "objectivity" and "openness" in the supervision, objective criteria should be used in the supervision process and the expectations from the supervised should be clearly stated. The research findings regarding the relationship of the supervision guide with the literature show that the guide does not make any reference to the literature and does not directly use scientific resources. The intention of using it directly here is that it does not refer to scientific academic publications. However, it is seen that the literature is included indirectly from the expressions in the guide. This indirectness includes the use of the statements under the headings such as guidance and supervision principles, reporting principles in accordance with the literature to a large extent. On the other hand, it is seen that the guideline did not develop an understanding of guidance, except for the solution proposal title in the reporting standards section. In short, although the guide bears the name of guidance and supervision guide, it is seen that it has assumed the identity of an inspection guide. As a result, as stated before, it would not be correct to say that the guide does not have any relationship with the literature or is completely inconsistent with the literature due to the nature of the research.

Suggestions: "High Schools and Equivalent Schools Guidance and Supervision Guide" is a document prepared with the aim of providing a unity of implementation in the guidance and supervision process among Education Supervisors. In this process, it should be ensured that the problems encountered by the supervision groups and the issues raised in hesitation are evaluated and the feedback processes are carried out according to objective criteria. By evaluating the data obtained from the feedback, MoNE Supervision Board can ensure that the guideline is developed, updated and that more consistent supervision guides are prepared on the basis of legal documents. The guide should be prepared as a guide for the supervision in the light of supervision principles. With the publication of the legal regulations, it should be ensured that they are included in the guide as soon as possible and that the statements in the guide are harmonized with the current legislation. Since the supervision is related to the implementation, the guideline should contain regulations, directives, circulars, procedures and principles etc., rather than primary legislation such as laws. Reference should be made to secondary and tertiary legislation. The supervision should be evidence-based and all resources used in the supervision process should be included in the evidence section of the guideline. For this, it is necessary to specify which documents or reports, in short, which outputs will be taken into account in the supervision. It will be beneficial for the Supervision Board of Ministry of National Education to benefit from this scientific knowledge during the preparation of these guides.

Referring to scientific studies in the guide will reinforce the trust in the supervision subsystem in our education system by emphasizing its objectivity and scientificity.

The guide can be prepared in two separate booklets. In the first booklet, supervision, guidance, supervision types, supervision principles, reporting principles, etc. concepts and topics can be cited from the literature. This booklet will also be a guide for school and institution administrators and will contribute to their professional development. On the other hand, the supervision and reporting processes can be structured as an annex to the guide as a separate form based on the legal document. Another suggestion is that, if there are guidelines prepared for the supervision of schools and institutions in other countries, how the literature is used in the preparation and development of these guides can be a subject of further research.

Lise ve Dengi Okullar Denetim Rehberi'nin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelli İncelenmesi

Dr. Öğr.Üyesi. Selçuk Turan

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Türkiye
selcukturan25@gmail.com

Tanyel Çil (Y.L.Öğr.)

Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye
tanyelcil@gmail.com

Özet

Bu araştırmanın amacı "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi"ni yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelemektir. Ortaöğretim amacını öğrencileri ilgi ve yetenekleri ölçüsünde çeşitli program ve okul türleri yoluyla yükseköğretime, mesleğe ya da en genel anlamda hayata hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda eğitim sistemimizde ortaöğretim kurumları farklı program türlerinde yapılandırılmıştır. Bu çoklu yapı yönetsel uygulamaları zorlaştırmakta ve liselerin işlevlerini yerine getirmeleri konusunda sorunları da beraberinde getirmektedir. Ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulması denetim sürecinin bu çok boyutlu yapı doğrultusunda yürütülmesini gerektirmektedir. Bu araştırma denetim rehberindeki eksikliklerin, tutarsızlıkların ve diğer geliştirilebilir alanların tespit edilmesi ve rehberin güncellenmesi ihtiyacının ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. Araştırma modeli olarak nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi seçilmiştir. Çalışma dokümanı Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 2016 yılında hazırlanmış olduğu "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi"dir. İçerik analizine tabi tutulan veriler "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi" ve "Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi" temaları çerçevesinde, "tutarlılık" ve "tutarsızlık" kategorileri altında incelenmiştir. Araştırma bulguları; rehberin yasal belgelerle ilişkisi çerçevesinde "tutarlılık" kategorisi altında ortaya çıkan toplam kod sayısının "tutarsızlık" kategorisinde ulaşılan toplam kod sayısından fazla olduğunu göstermektedir. Denetim rehberinin yasal belgelerle tutarsızlığının büyük oranda güncel olmamasından kaynaklandığı görülmektedir. Öte yandan içerik analizi sonucunda rehberin alanyazınla genel olarak tutarlı olduğu görülse de rehberde alanyazına hiç atıf yapılmadığı, alanyazına göre içeriğinde eksiklikler olduğu ve rehberde bazı kavramsal tutarsızlıkların bulunduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre uygulayıcılara ve araştırmacılara sırasıyla; rehberin ihtiyaç halinde güncellenmesi için mevzuatta gerekli düzenlemelerin yapılması, rehberde alanyazına daha fazla yer verilmesi ve varsa yabancı ülkelerde liselerin denetimi için hazırlanan rehberlerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi gibi öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim denetimi, Denetim rehberi, Lise ve Dengi Okullar, Yasal belgeler

Önerilen Atıf

Turan, S.& Çil, T. (2021). Lise ve Dengi Okullar Denetim Rehberinin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelli İncelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt:12, No:2, 2021, ss. 55-75 DOI: <https://doi.org/10.19160/e-ijer.900535>

E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi

Cilt: 12, Sayı: 2, 2021, ss.55-75

DOI:
10.19160/e-ijer.900535

Gönderim: 11.04.2021
Kabul: 06.06.2021

GİRİŐ

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liseler ile mesleki eğitim merkezlerinden meydana gelir (MEB,1973). Dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren (MEB,1973) bu kurumlar işlevlerini Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaç ile temel ilkeleri doğrultusunda, evrensel hukuka, demokrasi ve insan haklarına uygun; öğrenci merkezli, aktif öğrenme ve demokratik kurum kültürü anlayışıyla yerine getirirler (MEB, 2013). Ortaöğretimin amacı öğrencileri ilgi ve yetenekleri ölçüsünde çeşitli program ve okul türleri yoluyla yükseköğretime, mesleğe ya da en genel anlamda hayata hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda eğitim sistemimizde ortaöğretim kurumları; Fen Liseleri, Sosyal Bilimler Liseleri, Anadolu Liseleri, Güzel Sanatlar Liseleri ve Spor Liseleri, Anadolu İmam Hatip Liseleri, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri, Çok Programlı Anadolu Liseleri, Özel Eğitim Meslek Liseleri gibi farklı program türlerinde yapılandırılmıştır. Bu çoklu yapı yönetsel uygulamaları zorlaştırmakta ve liselerin işlevlerini yerine getirmeleri konusunda sorunları da beraberinde getirmektedir. Ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulması denetim sürecinin bu çok boyutlu yapı doğrultusunda yürütülmesini gerektirmektedir. Denetim alanında okul türlerinin farklılığında dolayı açığa çıkan bazı sorunlara Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2023 Eğitim Vizyon Belgesi'nde yer verilmiştir. "Okul ve program türlerine bağlı ihtisaslaşmış "Kurumsal Rehberlik ve Teftiş" dalları oluşturulacaktır" ve "Teftiş sistemimizin kurumsal rehberlik ile inceleme, araştırma ve soruşturma bileşenleri ayrılıp okul gelişimine yönelik kurumsal rehberlik, özel bir uzmanlık alanı olarak yapılandırılacaktır" şeklindeki ifadeler bu alandaki sorunları somutlaştırmış ve çözüme yönelik hedefler ortaya koymuştur (MEB, 2018).

Denetimin amaç, hedef ve stratejiler bağlamında birçok farklı işlevinin olması alanyazında denetim tanımlamalarında vurgunun farklı noktalarda yoğunlaşmasına sebep olmaktadır. Aydın (2014) denetimi örgütün amaçları doğrultusunda yürüttükleri faaliyetlerin ilke ve kurallar temelinde uygunluğunu anlama süreci olarak açıklamıştır. Başaran (2000) ise denetimin düzeltme boyutuna vurgu yapmış ve denetimin planlı örgütsel amaçlarından uzaklaşmayı engellemek amacıyla yapıldığına dikkat çekmiştir. Öte yandan Taymaz (2015) denetimi denetleme, değerlendirme, önerilerde bulunma, çalışanlara rehberlik gibi fonksiyonları olan geniş bir hizmet alanı olarak görmektedir. Denetimin temel amacı örgütlerin sağlıklı gelişmesini sağlamaktır. Toprakçı, Çakırer, Bilbay, Bağcivan ve Bayraktutan (2010), denetimi bir sistem yaklaşımı çerçevesinde ele alarak denetim alt sisteminin devlet için önemine dikkat çekmiş ve kurumların amaçları doğrultusunda gerçekleştirdikleri faaliyetlerin denetiminin toplum ve devlet açısından gerekliliği üzerinde durmuştur. "Denetlenmeyen her birim önce kendi içinde hedefinden sapmakta, daha sonra devlet mekanizmasının amaçlarına ulaşmasını engellemeye başlamaktadır" (Altunay, 2016). Bu bağlamda, toplumun ilerlemesi ve kalıcılığını sağlamak üzere örgütlenmiş, nitelikli bireyler yetiştirerek toplumsallaştırma görevini yerine getiren eğitim kurumu (Toprakçı, Beytekin ve Doğan, 2018), devlet mekanizması içinde denetim gerektiren en önemli sistemlerden biridir. Ancak eğitimin kendi özelinde farklı dinamiklere sahip olması denetim süreçlerinin disiplinler arası karmaşık bir yapıya bürünmesine neden olur. Ancak bu karmaşık yapısına rağmen denetim, eğitimi değiştiren, geliştiren ve olumlu yönde dönüştüren bir süreçtir. Başar (2000) bu süreci sistemden alınan dönüşlerin sistemin iyileştirilme ve geliştirilmesinde kullanılma çabası olarak görmektedir. Altunay (2020) ise denetimi farklı bir boyutu ile ele almış ve eğitim kurumları denetlenmediğinde çalışanların sorumluluk ve özdenetimlerini yeterince geliştirmediklerinden dolayı görevlerini nitelikli olarak yürütmediklerine dikkat çekmiştir.

Ülkemizde "Eğitim ve öğretim hizmetinin, Devlet adına yürütülmesi, gözetimi ve denetiminden Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur" (MEB, 1973). Bakanlık eğitim ve öğretim hizmetinin denetimi görevini merkez teşkilatı birimlerinden Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı aracılığı ile yerine getirmektedir. Teftiş Kurulu Başkanlığı "Her derece ve türdeki örgün

ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini Bakanlık Maarif Müfettişleri aracılığıyla yürütmektir" (Resmi Gazete, 2018). "Bakanlık teşkilatı ve personeli ile Bakanlığın altındaki her türlü kuruluşun faaliyet ve işlemlerine ilişkin olarak yürütülen rehberlik, denetim, inceleme, soruşturma, ön inceleme, araştırma, izleme-değerlendirme ve diğer görevler, Bakanlık Maarif Müfettişleri tarafından usulsüzlükleri önleyici, eğitici ve rehberlik yaklaşımını ön plana çıkaran bir anlayışla yerine getirilmektedir. Müfettişlerin denetim uygulamaları kapsamında yürüttükleri görevlerden biri de okul/kurum denetimidir. "Okul/Kurum denetimi, okul ve kurumların eğitim-öğretim etkinlikleri ile yönetim çalışmalarının, yürürlükteki yasal metinler çerçevesinde uygunluk ve verimlilik açısından durumunun saptanması, personelin iş başında yetiştirilmesi, eğitim hedef ve amaçlarına ulaşma düzeyinin tespit edilmesi amacıyla yapılan denetim etkinliklerinin bütünüdür" (MEB, 2019).

Toprakçı (2013), tüm eğitim sisteminin amaçlarını okul örgütleri aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığına vurgu yapmaktadır. Farklı kademe ve türlerde hizmet veren bu okul ve kurumlar eğitim sistemimizin temelini oluşturmaktadır. Bu okullar arasında ortaöğretim kademesinde yer alan liseler de sistemin en önemli unsurlarındandır. Tarihsel süreç içerisinde ortaöğretim düzeyindeki lise ve dengi okulların ortaya çıkmasının temellerinin 18. yüzyılın sonlarına doğru eğitimde ilk yenileşme hareketleri ile atıldığı görülmektedir. Ancak dönemin eğitim sisteminde Tanzimat'a (1839) kadar farklı kademelerdeki okullar için bir sınıflandırma bulunmamaktadır. Tanzimat döneminde ise medrese dışında yeni bir ortaöğretim oluşturulması gerekli görülerek bu alanda değişikliklere gidilmiştir. Akyüz (2019), Tanzimat dönemi ile ortaöğretimin; Rüştiye, İdadi ve Sultaniye olmak üzere üç okul türü olarak yapılandırıldığına dikkat çekmiştir. Başlangıçta Sıbyan mekteplerinin devamı olarak düşünülen Rüşdiyeler Tanzimat döneminde ortaöğretimin en alt basamağı olarak işlerlik kazanmıştır. Bu dönem batılı eğitim tarzını benimseyen okulların açılmasının yanında eğitim sisteminde yapısal anlamda teftiş olgusunun da temellerinin atıldığı dönemdir. 1838 yılında çıkarılan bir lahiyada öğretmenlerin mesleksi yeteneklerinin tespit edilmesinin amaçlandığı görülmektedir. 1847 yılında okulları teftiş eden, öğretmenlere yardım ve rehberlik eden "Muin" adı verilen kişilerin görevlendirilmesi ile devam eden denetim sistemindeki bu dönüşüm, nihayetinde 1962 yılında da okullarını teftiş etmek üzere görevlendirilen memurlara "Müfettiş" ünvanı verilmesi ile bir temele oturtulmuştur. Tanzimat döneminde en kapsamlı düzenleme ise 1869 yılında Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile yapılmıştır. Bu dönemde ortaöğretim kurumları olarak 4 yıllık Rüşdiyelerin sonrasında 3 yıl öğretim veren İdadiler ve Sultaniyeler açılmaya başlanmıştır. Öte yandan Tanzimat döneminde açılan yabancı ve azınlık okullarının sayısının hızla arttığı ve bu okulların gözetim ve denetimlerinde sorunlar olduğu görülmektedir. Cumhuriyet dönemine kadar ortaöğretim düzeyindeki lise ve dengi okulların yapısında önemli değişiklik olmamıştır. "1924 yılında yürürlüğe giren "Tevhid-i Tedrisat Kanunu" ile bütün öğretim kurumları Maarif Vekâletine bağlanmış, idadî ve sultani adı altında eğitim yapan bu kurumlar üç yıllık ortaokul ve üç yıllık lise haline dönüştürülmüştür" (MEB, 2015). Eğitim sisteminde merkezi yapıyı güçlendirmeye yönelik yapılan bu önemli ve majör düzenlemeler denetim alt sisteminde de büyük değişiklikler getirmiştir. Bu alandaki en önemli gelişmelerden biri 1923 yılında Bakanlık bünyesinde bir Teftiş Kurulu'nun oluşturulmasıdır. Kuruluşundan günümüze Bakanlık merkez teşkilatının ana unsurlarından biri olan Kurul zaman içerisinde bazı yapısal değişiklikler geçirmiştir. 2011-2016 yılları arasında Rehberlik ve Denetim Başkanlığı adını alan Teftiş Kurulu Başkanlığı eğitim sistemimizin en temel unsurlarından biri olmaya devam etmektedir.

Teftiş Kurulu Başkanlığı sorumluluk alanı olan okul ve kurumların denetiminde uygulanacak esasların belirlenmesi amacı ile bu okulların özelliklerini de dikkate alarak Rehberlik ve Denetim Rehberleri hazırlamaktadır. Başkanlık son olarak 2016 yılında okul ve kurumların denetimi için 16 farklı Rehberlik ve Denetim Rehberi yayınlamıştır. Bu tarihe kadar geçerliliğini koruyan ve

kullanımda olan bu rehberler her ne kadar okul ve kurumların denetiminde Maarif Müfettişleri arasında uygulama birliğini ve standartlaşmayı sağlamayı amaçlasa da denetim uygulamalarında sorunlar olduğu görülmektedir. Bu nedenle Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın resm web sayfasında yayınlanan ve erişime açık olan "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi'nin incelenmesi önemli olup sorunların gzmne işik tutacaktır. Bilimsel denetim yaklaşımı dikkate alındığında eğitim denetiminde standart bir rehberin varlığı yasal belgelerle belirlenen denetim sürecinin nesnelliliği anlamında katkı sağlayıcı olarak değerlendirilebilir. Öte yandan alanyazında lise ve dengi okulların denetimi ile ilgili az sayıda da olsa glişmeler bulunmaktayken, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından lise ve dengi okulların rehberlik ve denetimi için hazırlanan rehberleri doğrudan inceleyen bir glişmeye erişilememiştir. Bu bağlamda "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi'ni inceleyen bir glişmanın okul ve kurumların rehberlik ve denetim sürecine katkı sağlayacağı açıktır.

"Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi'nin "Kapsam ve Sınırlılık" başlıklı bölümünde denetimlerde yürürlükte olan hukuki düzenlemelerin dikkate alınacağı ve rehberde yer almayan hususlar için ilgili mevzuat hükümlerine göre rehberlik ve denetim yapılaçağı bilgisi yer almaktadır. Aynı bölümde rehberde adı geçen mevzuat atıflarının bilgi amaçlı olduğuna dikkat gkilmiştir. Öte yandan Millî Eğitim Bakanlığı *Teftiş Kurulu Başkanlığı Görev, Yetki, Sorumluluk ve Glişme Esaslarına Dair Yönergesi* incelendiğinde rehberin hazırlanması, uygulanması ve geliştirilmesine ilişkin iş ve işlemlerin Teftiş Kurulu Başkanlığı Rehberlik ve Denetim Dairesi Başkanlığı tarafından yrtldğu görülmektedir. Ayrıca Teftiş Kurulu Başkanlığının Kalite Yönetim Sistemi'nde "*Rehberin ihtiyaç halinde güncellenmesi ve güncellenen rehberin ilgili birim/kişilerle paylaşılması*" "Denetim Rehberi Hazırlama Süreci iş Akışı"nda gösterilmektedir. Buradan hareketle mevzuatta belirtilen sorumluluklar doğrultusunda rehberin geliştirilmesi ve güncellenmesi gerekliliği ortaya gkmaktadır. Bu grvede bu araştırma denetim rehberindeki eksikliklerin, tutarsızlıkların ve diğer geliştirilebilir alanların tespit edilmesi ve rehberin güncellenmesi ihtiyaının ortaya konulması açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanmış olan "Lise ve Dengi Kurumlar Denetim Rehberi'nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde tutarlı ve tutarsız yönlerini incelemek, ulaşılan bulgular doğrultusunda gneriler getirerek rehberin geliştirilmesine katkı sağlamaktır.

YÖNTEM

Bu bölüm araştırmanın modeli, verilerin toplanması ve verilerin analizinde kullanılan yöntemleri içermektedir.

Araştırmanın Modeli: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Denetim rehberinin bütüncül bir yaklaşımla incelenmesi ve irdelenmesi gbası araştırmanın nitel araştırma olarak yapılmasını gerekli kılmaktadır. "Nitel araştırmalarda doğudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda glişilen araştırma problemi ile ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler de araştırmaya dhil edilebilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar" (Yıldırım ve şimşek, 2018). Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı denetim mevzuatı grvesinde uygulama birliğini ve standartlaşmayı sağlamak amaçıyla hazırlanan kamusal belge niteliindeki "Rehberlik ve Denetim Rehberleri" doküman incelenmesi için uygun belgelerdir. "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi" doküman incelemesinin aşamalarına uygun olarak analiz edilmiştir.

Glişme Dokümanı: Araştırmada glişme dokümanı olarak Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın 2016 yılında hazırlamış olduğu "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi" kullanılmıştır. Glişme konusu olan belgeye Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet sitesi "Yayınlar" bölümünden "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve

Denetim Rehberi" bağlantısının bilgisayara dosya olarak indirilmesi suretiyle 01.06.2020 tarihinde ulaşılmıştır. Çalışma dokümanı kanun, yönetmelik, yönerge, genelge, vb. yasal belgeler ile alanyazın çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmada rehberin içeriğinde atıf yapılan anayasa, kanun, yönetmelik vb. yasal belgeler ile resmi nitelikte olan toplam 69 adet belgeye çevrim içi ortamda yer alan Mevzuat Bilgi Sistemi, Millî Eğitim Bakanlığı internet sitesi, Resmî Gazete ve Tebliğler Dergisi arşivlerinden ulaşılmıştır. Alanyazın için ise çevrim içi ortamlar (Google Akademik, Google, Yandex vb. arama motorlarında anahtar kavram bazlı tarama) ile araştırmacıların gerçek ve sanal kütüphanesinde bulunan kaynaklardan yararlanılmıştır. Ancak burada incelemenin, araştırma dokümanı olan rehber dışında ulaşılan belgelerin sınırlılığında gerçekleştirildiğini belirtmek gerekir.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Çalışma dokümanının incelenmesi iki ana başlık altında gerçekleştirilmiştir. Bu başlıklar sırasıyla; "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi" ve "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi" olarak belirlenmiştir. Bu ana başlıklar altında rehber ayrı ayrı ele alınarak analiz edilmiştir.

"Doküman incelemesi beş aşamadan oluşmaktadır: Dokümanlara ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma (Forster, 1995: Akt. Yıldırım ve şimşek, 2018). Araştırma konusu olan "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi"ne Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet sitesinde yayınlar sekmesinden ulaşılmıştır. Rehberde resmi bir kaynaktan ulaşılması araştırma dokümanının güvenilirliğini sağlamaktadır. Rehberde bahsi geçen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile 13 kanun, 1 tüzük, 25 yönetmelik, 16 yönerge, 10 genelge vb. yasal belgelere ise Mevzuat Bilgi Sistemi internet sitesinden, Millî Eğitim Bakanlığı internet sitesinin mevzuat bölümünden ve Resmi Gazete ile Tebliğler Dergisi arşivlerinden ulaşılmıştır. Rehberde atıf yapılan diğer kurum içi veya kurum dışı resmi yazı ve resmi nitelikteki dokümanlara ulaşmak için internet ortamında arama motorları kullanılmış ve bu belgelerin orijinalliği (gerek uzmanlar gerekse diğer çevrimiçi olanaklar bağlamında) teyit edilmiştir. Elde edilen belgelerin tarih ve sayısının bulunması, onay makamının belli olması, varsa eklerine ulaşılması gibi resmi yazışma kurallarına uygun olma ölçütleri dokümanların orijinalliğini kontrol etme bağlamında göz önünde bulundurulmuştur. Orijinalliği teyit edilmeyen dokümanlara çalışmada yer verilmemiştir. Dokümanları anlama sürecinde önce rehberin kendisi sonra da rehberde bilgi amaçlı atıf yapılan yasal belgelerdeki ifadeler, kavramlar ve tanımlar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Dördüncü aşama olan verilerin analizi içerik analizi kullanılarak yapılmıştır. İçerik analizinin amacı toplanan verilerden yola çıkarak bu verileri açıklayıcı kavram ve ilişkiler elde etmektir. Bu analiz sürecinde önce veriler kavramlaştırılır, mantık çerçevesinde düzenlenir ve verileri açıklayıcı temalar saptanır. Bu aşamada önce rehber ve atıf yaptığı yasal belgeler incelenmiş ardından alanyazın ile ilişkisinin analizine geçilmiştir. Araştırmacılar kütüphanelerindeki basılı kaynakları, sanal kütüphanelerindeki dokümanları ve diğer yardımcı unsurları yeterli ve gerekli bilişsel doygunluğa ulaşıncaya kadar okumak suretiyle kod, kategori ve temaları ortaya çıkarmışlardır. Rehberin alanyazınla ilişkisi ise araştırmacının ulaştığı kaynaklar ve "alanyazınsal dağarcıkları" sınırlılığı çerçevesinde ortaya çıkarılmıştır. Analiz sürecinde çelişkiye düşülmesi durumunda ise araştırmacı, kaynaklara, meslektaş teyidine ve uzman görüşüne başvurarak çalışmasında yol almıştır. Veri analiz süreci Tablo 1'de yasal belgeler ve alanyazın temelli olarak örnek alıntılarla açıklanmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde temaların rehberin yasal belgeler ve alanyazın ile ilişkisi olarak biçimlendiği, bu temaların altında ise tutarlılık ve tutarsızlık kategorilerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu kategoriler altında; "**yasal belgelere uygunluk**", "**güncel olmama**", "**belirsizlik**", "**eksik gönderme**", "**eksik ifade**", "**hatalı ifade**", "**fazla ifade**", "**karşılıksızlık**", "**alanyazına uygunluk**", "**içerik eksikliği**", "**atıfsızlık**" ve "**kavram tutarsızlığı**" şeklinde

kodlar ortaya çıkmıştır. İçerik analizi sonucu ulaşılan kodlar çalışmanın "Bulgular" bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Tablo 1: İçerik Analizi rnekleri

Tema	Kategori	Kod	Temayla İlişkili İfadeler & Gönderme Yapılan Yasal Belge/İlgili Madde
Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi	Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Yasal Belgerere Uygunluk	Rehberde: "Rehberlik ve denetim raporları ilgili birim ve kuruma gönderildiği tarihten itibaren bir ay içerisinde, raporda tespit edilen hususlar ve getirilen öneriler doğrultusunda, denetlenen kurumca hazırlanan gelişim planı kurumu denetleyen müfettişin bağlı olduğu Maarif Müfettişleri Başkanlığına gönderilir." Yasal Belgede: "Kurum ve birimler, denetim ve rehberlik raporunun kendilerine ulaşmasından itibaren bir ay içerisinde raporda belirtilen tespit ve öneriler doğrultusunda, kurumsal gelişim planı hazırlayarak Başkanlığa gönderirler." (Teftiş Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği, Madde 50) (MEB, 2017-b)
			Rehberde yer alan "Rehberlik ve denetim raporları ilgili birim ve kuruma gönderildiği tarihten itibaren bir ay içerisinde, raporda tespit edilen hususlar ve getirilen öneriler doğrultusunda, denetlenen kurumca hazırlanan gelişim planı kurumu denetleyen müfettişin bağlı olduğu Maarif Müfettişleri Başkanlığına gönderilir." ifadesi MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği'nin ilgili maddesi ile uyumludur. Rehberdeki ifadenin yasal dayanakla doğru ilişkilendirildiği tespit edildiğinden rehberdeki ifade için bu kod tercih edilmiştir.
Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Güncel olmama	Rehberde: Rehberlik ve Denetim Bilgi İşlem Sistemi: Rehberlik ve Denetim Başkanlığınca Bakanlık merkez, taşa ve yurt dışı teşkilatında yürütülen rehberlik ve denetim, izleme ve değerlendirme ile inceleme, soruşturma ve ön inceleme verilerinin yönetildiği sistemdir." Yasal Belgede: "Bakanlık teşkilatında yürütülen denetim ve rehberlik, izleme ve değerlendirme ile inceleme, soruşturma ve ön inceleme verilerinin yönetimi, Teftiş Kurulu Bilgi İşlem Sistemi üzerinden yapılır." (Teftiş Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği, Madde 51) (MEB, 2017-b)
			Rehberde, rehberlik ve denetim, izleme ve değerlendirme ile inceleme, soruşturma ve ön inceleme verilerinin yönetildiği sistem "Rehberlik ve Denetim Bilgi İşlem Sistemi" olarak adlandırılmıştır. Ancak 20.08.2017 tarihli ve 30160 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği'nin ilgili maddesinde ile bu ifadenin güncellenmiş olduğu ve sistemin Teftiş Kurulu Bilgi İşlem Sistemi olarak adlandırıldığı görülmektedir. Bu sebeple bu durum "Güncel olmama" kodu altında değerlendirilmiştir.
Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi	Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	Alanyazına Uygunluk	Rehberde: "Rehberlik ve denetimi yapılan kurumun raporunda yer alan tespit ve önerilerin uygulanmasına ilişkin olarak, denetlenen birimce hazırlanan "Gelişim Planı" erevesinde yürütülen çalışmalar ve düzeyi değerlendirilecek, gelişim planı ile ilgili varsa sorunlar ve üzüm önerilerine yer verilecektir." Alanyazında: "Değerlendirme sonucunda belirlenen eksikliklerin tamamlanması, yanlışlıkların düzeltilmesi, plan ve amaçlardan sapmaların düzeltilmesi, daha iyi sonuçlar için öneri ve uygulamalara ulaşılması, denetim ögesi içinde görülmektedir" (Başar,2000)
			"rnekta alanyazında değerlendirme sonucunda belirlenen eksikliklerin tamamlanması ve yanlışlıkların düzeltilmesi ifadesi denetimin düzeltme boyutuna bir örnek olarak rehberde "Gelişim Planı" erevesinde sorunlar ve üzüm önerilerine yer verilmesini Alanyazına uygunluk" kodu rehberde yer alan ifadelerin alanyazınla örtüşmesi sonucu ortaya çıkan koddur.
Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	İçerik Eksikliği	Rehberde: Grup Sorumlusu ve Maarif Müfettişinin Görevleri , Maarif Müfettişlerinin Görevleri ; a) 652 sayılı Kanun Hkmde Kararnamenin 17'nci maddesinde belirtilen görevleri yapmak, b) Rehberlik, denetim, inceleme, soruşturma çalışmaları neticesinde düzenleyecekleri raporları en geç yirmi gün, kapsamlı işlerde ise verilen ek süre içinde tamamlamak, c) Rehberlik ve denetim çalışmalarında mesleğin gerektirdiği özeni ve titizliği göstermek, ) Refakatlerine verilecek müfettiş yardımcılarının yetişmelerini sağlamak, d) Rehberlik ve denetimlerde hizmetlerin süreç ve sonuçlarının mevzuata uygunluğunu kontrol etmek, tespit ettiği özellik arz eden hususları grup sorumlusuna bildirmek, e) Raporu, rehberlik ve denetim raporlama standartlarına uygun olarak düzenlemek. f) Mevzuatla verilen diğer görevleri yapmak. Alanyazında: Bir müfettiş, sistem içindeki personelin motivasyon düzeyini arttırmak için personele rehberlik etme, başarılı yönlerini takdir etme, bağlıluk duygularını destekleme, başarıya yönelme, dlendirmeyi güdüleme aracı olarak kullanma gibi birtakım görevleri yerine getirmelidir. (Taymaz, 2015)
			Denetim rehberinde "Grup Sorumlusu ve Maarif Müfettişinin Görevleri, Maarif Müfettişlerinin Görevleri" başlığı altında yer alan ifadeler alanyazın bağlamında incelendiğinde rehberin ilgili maddesinde belirtilen ifadeler, idari görevler açısından hazırlanmış ancak alanyazında belirtilen danışmanlık ve rehberlik etme fonksiyonunun eksik kaldığı görülmüştür. Bu sebeple ifade alanyazınla tutarsızlık olarak değerlendirilerek "İçerik Eksikliği" kodu altında tanımlanmıştır.

Doküman incelemesinin son aşaması verilerin kullanılmasıdır. Analiz sonucunda kodların frekansları verilerek sayısallaştırmaya gidilmiş, sayısallaştırılan bu veriler bulgulardan hareketle

araştırmacılara ve uygulayıcılara doğru öneriler getirebilmek için kullanılmıştır. Ancak bu aşamada analiz sürecinde rehberdeki bazı maddelerin birden fazla kod ile uyumlu olduğu görülmüştür. Bu maddeler uyumlu oldukları her bir kod için ayrı ayrı değerlendirilmiş ve verilerin kullanılması aşamasında ilişkili oldukları her bir kod için yeniden sayısallaştırılmıştır. Bu duruma rehberde yer alan "Okul Aile Birliği Yönetim Kurulu Başkanlığınca kurulacak komisyon tarafından kiralanacak araçlar için veliler ve işletmeciler arasında anlaşma yapılması" maddesi örnek olarak verilebilir. Bu maddede 28.08.2007 tarihli Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliği'ne gönderme yapılmış ancak inceleme sonucunda atıf yapılan yönetmeliğin 2017 yılında yayınlanan Okul Servis Araçları Yönetmeliği'nin 16. Maddesi ile yürürlükten kaldırıldığı saptanmıştır. Rehberin atıf yaptığı yönetmelik yürürlükte olmadığından bu madde için "güncel olmama" kodu kullanılmıştır. Öte yandan yürürlükte olan Okul Servis Araçları Yönetmeliği'nde oluşturulacak komisyonun "Okul müdürü başkanlığında" oluşturulacağı belirtildiğinden rehberdeki ifade denetim dışı kalmış ve bu sebeple "karşılıksız" kodu altında ayrıca değerlendirilmiştir (MEB, 2017-c).

Geçerlik ve Güvenirlik: Çalışmanın geçerliliği ve güvenirliliği çeşitli yöntemler kullanılarak sağlanmıştır. Verilerin iç geçerliliği uzman incelemesi ve meslektaş teyidi ile sağlanmıştır. "Uzman incelemesi araştırma konusu hakkında genel bilgiye sahip ve nitel araştırma yöntemleri konusunda uzmanlaşmış kişilerden yapılan araştırmayı çeşitli boyutlarıyla incelemesinin istenmesidir." (Yıldırım ve şimşek, 2018). Meslektaş teyidi ise verilerin karşılaştırılarak uyumunun ortaya çıkarılmasını hedefler. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak amacıyla ilk olarak meslektaş teyidi yöntemine başvurulmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın farklı okul ve kurumlar için hazırlamış olduğu denetim rehberlerini çalışma dokümanı olarak inceleyen farklı araştırmacılar süreç içerisinde haftalık periyotlarla çevrim içi toplantılarda bir araya gelmişlerdir. Bu toplantılar herhangi bir ayrıntıyı kaçırmamak adına tekrar izlenebilmesi için kayıt edilmiştir. Toplantılarda rehberlerin incelenmesine ilişkin fikir alişverişi ve tartışmalar yapılmıştır. Toplantılarda uzman olarak denetim alanında yayınları olan yetkin bir Akademisyen ve bir Maarif Müfettişi hazır bulunmuştur. Bu katılımcılar araştırma sürecine geri bildirimleri ile katkı sağlamışlardır. Toplantılarda araştırmacılar içerik analizi ile rehberlere ilişkin ulaşmış oldukları kategori ve kodlar üzerinde fikir alişverişi yapmışlardır. Araştırmacılar anlaşmazlığa düşülen konularda ortak bir görüşe varıncaya kadar toplantılar sürmüştür. Rehberde atıf yapılan yasal belgelerde yapılan değişiklikler ile yürürlükten kaldırılan yasal belgelerin her ikisinin de "güncel olmama" kodu altında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusu çözüme kavuşturulan anlaşmazlıklardan birine örnek olarak verilebilir. Yapılan değerlendirme sonucunda analiz sürecinde karşılaşılan bu iki duruma uygun maddelerin ayrı kodlar altında incelenmesi yerine her iki durumun da "güncel olmama" kodu altında değerlendirilmesine karar verilmiştir. Benzer bulgulara ulaşan araştırmacılar tarafından güncel olmama kodunu tanımlarken bu durumun belirtilmesi konusunda fikir birliğine varılmıştır. Toplantı sürecinin bitmesinden sonra araştırma görüşleri alınmak üzere alanında uzman üç akademisyenle paylaşılmıştır. Son olarak dış güvenirliliğe yönelik araştırmanın ham verileri istemeleri halinde diğer araştırmacıların faydalanması için bilgisayar ortamında tutulmaktadır.

Denetim rehberlerinin incelenmesi konusunda diğer araştırmacılarla birlikte hareket edilerek şekillenen bazı çalışmalar yayınlanmıştır (Toprakçı ve Bakır, 2020; Tonbul ve Ata, 2020; Akçay Güngör, 2020; Kahraman, 2020; Tonbul ve Keleş, 2020; Ölmez ve Algam, 2020; Toprakçı ve Özerten, 2020; Özdemir ve Altuntaş, 2020; Altunay ve Özer, 2021; Ölmez Ceylan ve Yıldız, 2021; Toprakçı ve Bulut, 2021; Beytekin ve Kaynar, 2021; Özdemir, Özkanlı ve Altuntaş, 2021; Akbal ve Toprakçı, 2021; Tonbul ve Çalışkan, 2021). Bu çalışma hakem sürecinin ve yazma işlerinin uzaması sebebiyle daha sonra yayınlandığından, önceden yayınlanmış olan bu çalışmalara bu bölümde vurgu yapmak gereği duyulmuştur.

BULGULAR VE TARTIşMA

Bu bölümde "Lise ve Dengi Kurumlar Rehberlik ve Denetim Rehberinin" yasal belgeler ve alanyazın temelinde analizi ile ortaya çıkan bulgulara, bulguları destekleyen alıntılara ve bulguların alanyazın doğrultusunda yorumlanmasına yer verilmiştir.

1. Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi

Rehberin yasal belgeler temelli analizi sonucunda sekiz farklı kod ($n=8$) ortaya çıkmıştır. Bu kodlardan yedisi "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı", biri ise "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı" kategorisi altında değerlendirilmiştir. "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı" kategorisi altında ulaşılan kodlar; "güncel olmama", "eksik gönderme", "belirsizlik", "fazla ifade", "hatalı ifade", "karşılıksızlık" ve "eksik ifade"dir. "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı" kategorisi ise "yasal belgelere uygunluk" kodu ile değerlendirilmiştir. Yasal Belgeler temelli analiz sonucuna göre kodların dağılımı Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2 : "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi Teması" Altında Ortaya Çıkan Kategori ve Kodların Dağılım Tablosu

Tema	Kategori	Kod	N
Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle ilişkisi	Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Yasal Belgelere Uygunluk	149
		Güncel Olmama	55
	Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı	Eksik Gönderme	9
		Belirsizlik	8
		Fazla İfade	5
		Hatalı İfade	4
		Karşılıksızlık	3
		Eksik İfade	2

Tablo 2 incelendiğinde Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı kategorisi altında değerlendirilen kod sayısının ($n=149$), Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı kategorisindeki toplam kod sayısından belirgin şekilde ($n=86$) fazla olduğu görülmektedir. Öte yandan tutarsızlık kategorisi altında en sık karşılaşılan kodun "güncel olmama" ($n=55$) olduğu görülmektedir. "Güncel olmama" kodu sayısının "Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı" kategorisi altındaki diğer kodlardan belirgin şekilde fazla olması rehberin yasal belgeler çerçevesinde tutarsızlığının çok büyük oranda güncel olmamasına bağlı olduğunu göstermektedir. Rehberin analizi sonucu ortaya kodlar aşağıda ayrı başlıklar halinde değerlendirilmiş ve her bir başlıkta örnekler verilerek bulgular yorumlanmıştır.

1.1. Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı

"Yasal Belgelere Uygunluk" ($n=149$), rehberin yasal belgeler çerçevesinde analizi ile tutarlılık kategorisi altında ulaşılan koddur. Uygunluk, rehberde bilgi amaçlı atıf yapılan yasal belgelerin yürürlükte olması, erişime açık olması, çevrimiçi ortamlarda ulaşılabilir olması ve rehberdeki ifadelerin atıf yaptıkları yasal belgelerin içerikleri ile örtüşmesi olarak değerlendirilmiştir. Rehberin analizi sonucunda "yasal belgelere uygunluk" kodu altında elde edilen bulgulara ait örneklerden biri aşağıda verilmiştir.

Rehberin "Rehberlik ve Denetim Öncesi Hazırlık Toplantısı" başlığı altında; "Denetim grubu, rehberlik ve denetim uygulaması öncesinde denetlenecek kurum/ okul yönetimiyle rehberlik ve denetimin amacı, süresi ve kapsamıyla ilgili bir toplantı gerçekleştirir" ifadesi bulunmaktadır. MEB

Teftiş Kurulu Başkanlığı Kalite Standartları Projeler Daire Başkanlığı 2019 yılında *Bakanlık Maarif Mufettişleri Görev Standartları Belgesi*'ni hazırlamıştır (01.06.2020 tarihinde TEFTİŞ Kurulu Başkanlığı'nın resmi internet adresinden erişilmiştir). Bu belge "*Bakanlık Maarif Başmufettişleri, Bakanlık Maarif Mufettişleri ve Bakanlık Maarif Mufettiş Yardımcılarının uymaları gereken genel ilke ve kuralları belirlemek, görevlerin yürütülmesinde uygulama birliğini sağlamak amacıyla*" hazırlanmıştır. Belgede "Denetim Başı Toplantıları" başlığı altında "(...) Ayrıca her bir denetim grubu, denetlenecek okul/kurum yöneticisi ve personeli ile denetime başlamadan önce bir toplantı yapar. (...) Bu toplantıda denetimin amacı, kapsamı, denetimden hedeflenenler, denetimin nasıl yapılacağı, nelere dikkat edileceği, denetimin yaklaşık süresi, denetim sonuçlarının ne Şekilde paylaşılacağı, iletişimin nasıl sağlanacağı gibi hususlar paylaşılır." ifadelerine yer verildiği görülmektedir (MEB, 2019). Rehberdeki ifadelerle *Bakanlık Maarif Mufettişleri Görev Standartları* belgesindeki ifadelerin örtüştüğü görülmektedir. Bu belge yürürlükte olan, erişime açık ve evrimii ortamda ulaşılabilir yasal bir belgedir. Bu nedenle rehberin bu maddesi "*yasal belgelere uygunluk*" kodu altında değerlendirilmiştir.

1.2. Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı

Güncel olmama (n=55) kodu rehberin atıf yaptığı yasal belgelerin ilgili maddelerinde değişiklik yapılmış olması veya yürürlükten kaldırılarak rehberde belirtilen iş ve işlemlerin farklı bir yasal belge ile yeniden düzenlenmiş olması durumlarını kapsamaktadır. Yasal belgelerde yapılan değişikliklerin rehberin ilgili maddesindeki ifadeye uyarlanmamış olması sebebi ile güncel olmama durumuna "*Okul Zümre ğretmenler Kurulunun çalışmalarının incelenmesi*" için Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 111. maddesine atıf yapılması durumu örnek olarak verilebilir. Bu madde 01.09.2018 tarihli ve 30522 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan değişiklik ile yeniden düzenlenmiş, "*Zümre ğretmenler Kurulu*" ifadesi "*Eğitim Kurumu Alan Zümreleri*" olarak değiştirilmiştir (MEB, 2013). Yapılan bu değişiklikler sonucunda rehber ile yasal belgedeki ifadeler örtüşmemektedir. Ancak değişiklik içerik itibari ile rehberin denetleyeceği iş ve işlemleri ortadan kaldırmadığından bu durum "*güncel olmama*" kodu altında değerlendirilmiştir. "*Güncel olmama*" koduna verilebilecek ikinci bir örnek ise atıf yapılan yasal belge yürürlükten kalkmış olmasına rağmen rehberdeki ifadenin geçerliliğini koruduğu durumlardır. Rehberde "*Sosyal etkinlikler kurulunun çalışmalarının değerlendirilmesi*" ile ilgili olarak atıf yapılan *Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*, 08.06.2017 tarihinde yayınlanan "*Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği*" (MEB, 2017a) ile yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak sonradan yayımlanan bu yönetmelikle Sosyal Etkinlikler Kurulu ve Görevleri yeniden düzenlendiğinden, denetime konu olan "*Sosyal Etkinlikler Kurulu'nun çalışmaları*" ifadesi geçerliliğini korumaktadır. Bu sebeple rehberdeki bu durum da "*güncel olmama*" kodu altında değerlendirilmiştir.

Eksik gönderme (n=9) kodu rehberde yürürlükte olan aynı veya farklı düzey yasal belgelerin belirtilmemesi durumu olarak değerlendirilmiştir. Rehberde denetim konularında biri de "*Okulun Fiziki Koşullarının Yeterlik Durumu*" başlığı altındaki okul kütüphanesinin fiziki koşulları ile ilgili hususların değerlendirilmesidir. Bu maddede atıf yapılan yasal belgeler kısmında "*MEB Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği*" gösterilmiş ancak okul kütüphaneleri ile ilgili olarak MEB Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin 6. maddesine dayanılarak hazırlanan "*MEB Okul Kütüphaneleri Standart Yönergesine*" herhangi bir gönderme yapılmamıştır. Adı geçen yönerge Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resm/özel örgün ve yaygın eğitim kurumlarında bulunan kütüphanelerin donanım, kitap ve diğer eğitim araçlarının standartlarıyla ilgili usul ve esasları kapsamaktadır (MEB, 2006). Rehberde bu duruma benzer Şekilde denetim konusunu kapsayan bir konuda yasal belgelerin eksik belirtmesi durumu "*eksik gönderme*" koduna örnek oluşturmaktadır.

"Belirsizlik" (n=8) kodu rehberde yer verilen ifadelerin yasal belgeler bağlamında belirsizlik taşıması veya rehberde ilgili maddeye ilişkin yapılacak saptamalarda yasal belgelere veya kanıtlayıcı nitelikteki evraklara açıkça gönderme yapılmaması durumudur. İlk duruma örnek

vermek gerekirse rehberin adı ile amaç ve kapsamı bağlamında bir belirsizlik durumu öne çıkmaktadır. Rehberin "Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar" bölümünde amacı "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel ortaöğretim okullarının denetiminde uygulanacak esasları belirlemek" ve kapsamı "Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel ortaöğretim okullarıdır" şeklinde açıklanmaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda "Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liseler ile mesleki eğitim merkezlerinden meydana gelir" (MEB,1973) denilmektedir. Buradan "liselerin", "mesleki eğitim merkezleri" ile birlikte ortaöğretimi oluşturan iki unsurdan biri olduğu görülmektedir. Öte yandan mevzuatta ve rehberde "lise dengi" okulların hangileri olduğu açıkça belirtilmemiştir. Bu sebeple "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi" nin adından da anlaşılacağı üzere ortaöğretim okulları olan liselerin denetiminde kullanılacağı açıkken, liseye denk olan hangi okulların denetiminde kullanılacağı belirsizdir. Bu sebeple bu durum **belirsizlik** kodu altında değerlendirilmiştir.

Fazla ifade (n=5) kodu, yasal belgelerde yer almayan ancak rehberde kullanılan ifadeler için ortaya çıkan bir koddur. Rehberde *Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Okullarında; Alan/dal dersleri ve modüllerinin belirlenmesi* ile ilgili olarak MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği 111. maddesine atıf yapılmıştır. Bu maddede "Dal dersleri ve modüllerinin belirlenmesi, gerektiğinde yeni öğretim programlarının hazırlanması ve mevcutların geliştirilmesi," ifadesi bulunmaktadır (MEB, 2013). Alan dersleri ifadesinin yönetmeliğin ilgili maddesinde bulunmamasına rağmen rehberde fazla ifade edildiği görülmektedir. Rehberde bu durumlar "fazla ifade" kodu altında değerlendirilmiştir.

Hatalı ifade (n=4) kodu rehberde atıf yapılan yasal belgelerin isimlerinin yanlış yazılması, ilgili madde numarasının hatalı verilmesi vb. gibi maddi hataların olması durumudur. Bu kod altında değerlendirilen maddeler için dikkat edilmesi gereken en önemli konu bu maddelerde yapılan hataların içerikle ilgili olmamasıdır. Örneğin rehberde "Okulun Fiziki Koşullarının Yeterlik Durumu" başlıklı bölümünde atıf yapılan yasal belgelerden biri "MEB Binalarını Koruma Yönergesi" şeklinde ifade edilmiştir. Ancak yapılan araştırmalarda mevzuatta "MEB Binalarını Koruma Yönergesi" adında yasal bir belge bulunmamıştır. Rehberde karşılaşılan bu durumun yasal belgenin adını hatalı yazılmasından kaynaklandığı anlaşıldığından bu durum "hatalı ifade" kodu altında değerlendirmiştir.

Karşılıksızlık (n=3) kodu rehberde atıf yapılan yasal belgenin yürürlükten kaldırılmış olması sebebi ile rehberin ilgili maddesinin yasal dayanaktan tamamen yoksun kalması durumudur. Rehberde "Okul Öğrenci Meclisi çalışmalarının değerlendirilmesi" konusunda MEB Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi'ne atıf yapılmıştır. Ancak MEB Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Yönergesi, 17.04.2019 tarihli ve 7821597 sayılı Bakanlık Olur'u ile yürürlükten kaldırıldığından, rehberdeki bu maddenin artık yasal belgeler temelinde bir karşılığı bulunmamaktadır. Bu sebeple bu madde için "karşılıksızlık" kodu kullanılmıştır.

Eksik ifade (n=2) kodu altında rehberdeki ifadenin atıf yaptığı yasal belgelere göre eksik ifade etmesi olarak değerlendirilmiştir. Rehberde "Rehberlik ve Denetim İlkeleri" maddeler halinde belirtilmiştir. Öte yandan MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı Yönetmeliği'nin 47. Maddesinde belirtilen Rehberlik ve Denetim İlkelerinden "Sistemin risk alanlarının belirlenmesini ve giderilmesini sağlamalıdır" ifadesinin rehberde hiç yer almadığı ve "Bilimsel ve objektif esaslara dayalı olmalıdır" ifadesine ise rehberde "Objektif olmak" şeklinde kısmen yer verildiği görülmektedir (MEB, 2017-b). Bu nedenle rehberde bu duruma uyan maddeler "eksik ifade" kodu altında değerlendirilmiştir.

Araştırma bulguları **yasal belgeler** temelinde rehberin tutarlılık kategorisi altındaki "yasal belgelere uygunluk" kodu sayısının (n=149), tutarsızlık kategorisi altındaki toplam kod sayısından (n=86) fazla olduğunu göstermektedir. Ortaya çıkan bu sayısal değerler bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında rehberin yasal belgeler temelinde tutarlı ya da tutarsız olduğunu kesin olarak söylemek doğru olmayacaktır. Ancak Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan bir denetim rehberinin yasal belgeler temelinde tutarlılığının daha belirgin olması beklenirken, tutarsızlığa ait

kod sayısı azımsanmayacak kadar yüksek çıkmıştır. Rehberde tutarsızlığın kaynakları incelendiğinde, tutarsızlık boyutunun ağırlıklı olarak “güncel olmama” (n=55) kodundan kaynaklandığı görülmektedir. Bu kod özellikle rehberin “Rehberlik ve Denetim Raporlama Standardı” isimli dördüncü bölümünde çok fazla sayıda ortaya çıkmıştır. Bu durumun rehberin hazırlandığı tarihte yürürlükte olan yönetmelik, yönerge, genelge vb. bazı yasal belgelerin yürürlükten kaldırılmasından, bazılarının ise içeriğinde yapılan değişikliklerden kaynaklandığı görülmektedir. Rehberin ilgili birimlerce zamanında güncellenmemesi tutarsızlığının başlıca nedeni olmakla birlikte bulgular rehberin hazırlanma aşamasında da sorunlar olduğunu ve güncelleme süreçlerinin iyi işletilmediğini göstermektedir. Denetim rehberi bu haliyle beklentiyi karşılamaktan uzaktır.

2. Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi

Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi teması altında analizi sonucunda beş farklı koda ulaşılmıştır. Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı kategorisi altında “**alanyazına uygunluk**”; Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığı kategorisi altında ise; “**atıfsızlık**”, “**içerik eksikliği**” ve “**kavram tutarsızlığı**” olarak belirlenen bu kodlara Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3 : “Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi” Teması Altında Ortaya Çıkan Kategori ve Kodlar

Tema	Kategoriler	Kodlar
Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi	1. Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	Alanyazına Uygunluk
	2. Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığı	Atıfsızlık İçerik eksikliği Kavram tutarsızlığı

Bu bölümde kodlar için sayısallaştırmaya gidilmemesi denetim rehberi ya da okullar ile ilgili doğrudan bir alanyazın çalışmasının olmamasından kaynaklanmaktadır.

2.1. Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı

“**Alanyazına Uygunluk**” kodu için rehber maddeler halinde ilgili alanyazın temelinde incelenmiş ve rehberin genelinin büyük oranda alanyazına uygun olduğu görülmüştür. Rehberin tanımlar, esaslar, ilkeler ve standartları içeren bölümlerinin geniş alanda alanyazına uygun olduğu görülmektedir. Alanyazına uygunluk teması altında değerlendirilen maddelere örnekler aşağıda verilmiştir.

Rehberde denetimde gözetilecek ilkeler arasında gösterilen “*bireysel ve kurumsal farklılıklar ile çevresel faktörleri dikkate alınması*”, alanyazında “*durumsallık ilkesi*” ile örtüşmektedir. [Başar \(2000\)](#), denetimde *durumsallık ilkesini* aşağıdaki şekilde açıklamıştır.

“*Durumsal farklılıklar, edimin nicel ve nitel düzeyini etkileyerek aynı bireylerin farklı yer ve durumlarda farklı görünmelerine yol açabilir. Bu görölme ve değerlendirmeye aynen yansırsa değerlendirme sonuçları yol gösterici olacak yerde, yanıltıcı olurlar. Bu yanılgıları önlemek için denetim durumsal olmak zorundadır. Farklı koşullarda çalışan insanlardan aynı sonuçlar beklemek yanıştır.*”

Yapılan içerik incelemesi sonucunda rehberde alanyazına uygun birçok bulguya ulaşıldığından rehberin büyük oranda alanyazınla uygun olduğunu söylemek mümkündür. Daha önce de belirtildiği gibi araştırmada alanyazınla ilgili olarak ulaşılan kodlara yönelik bir sayısallaştırmaya gidilmemiştir.

2.2. Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığı

Tablo 3'de görüldüğü gibi *Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığı* kategorisi altında "**atıfsızlık**", "**içerik eksikliği**" ve "**kavram tutarsızlığı**" olmak üzere üç farklı koda ortaya çıkmıştır.

Atıfsızlık, rehberde bilimsel çalışmalara gönderme yapılmaması durumuna ilişkin ortaya çıkan koddur. Rehberin içeriğinde alanyazına dair herhangi bir atıf yoktur. Bu bulgu rehberin yasal belgeler temelli bir anlayışla hazırlandığını ve rehberde akademik ve bilimsel bilgiye atfın göz ardı edildiğini göstermektedir. Öte yandan rehberin alanyazınla geniş çapta tutarlı çıkması rehberin bilgi amaçlı atıf yaptığı yasal belgelerin biçimlendirilmesi sırasında bilimsel kaynakların kullanılmış olabileceğine ilişkin emareler bulunmaktadır. Bir ülkede eğitimin bilimliliğinden ancak eğitimcilerin eğitim pratiği üzerine ürettikleri teoriler, üretildikleri toplumun yasal belgelerine yansıdığında söz edilebilir (Toprakçı, 2008; Toprakçı, Dağdeviren, Oflaz ve Türe 2010). Bu bağlamda eğitim denetimi alanındaki akademisyenler tarafından üretilen bilginin işlerlik kazanması, uygulamacıların alanyazına göndermeler yaparak bu bilgiden yararlanmalarına bağlıdır. Bu durumun uygulamaya nitelik kazandırmasının yanında alanda çalışmalar yürüten akademisyenleri de takdir etmek yoluyla alanyazına katkı sağlayacağı açıktır.

içerik eksikliği alanyazında olmasına rağmen rehberde kısmen yer verilen ya da hiç yer almayan içerikler için kullanılan koddur. Bu duruma denetim alanyazınında önemli bir yeri olan etik ilkeler örnek verilebilir. "Denetim mekanizmasına düşen görev, kurumsal amaçların gerçekleştirilmesinde etik ilkelerin uygulanmasını sağlamaktır (Toprakçı, Çakırer, Bilbay, Bağcivan, Bayraktutan, 2010). Devletin sunduğu tüm hizmetlerde etik ilkelere uygun davranılması evrensel normların bir gereğidir. Bu bağlamda bir kamu hizmeti olarak eğitimin denetimin de etik ilkelere dayanması kaçınılmazdır. "Kamu yönetimi açısından etik, kamu görevlilerinin kamu hizmetlerini yerine getirirken uymaları gereken tarafsızlık, dürüstlük, sosyal adalet, saydamlık, hesap verebilirlik, çıkar çatışmasından kaçınma, kamu yararını gözetme gibi ahlaki ilke ve değerler bütünüdür" (Önen ve Yıldırım, 2014). Ancak rehberde denetimin etik boyutunun büyük oranda göz ardı edildiği, dürüstlük, çıkar çatışmasında kaçınma, mesleki yeterlilik, gizlilik vb. birçok etik ilkeye hiç gönderme yapılmadığı görülmektedir. Bu durum **içerik eksikliği** kodu altında değerlendirilmiştir.

Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığı kategorisi altında değerlendirilen diğer bir durum ise rehberde kullanılan kavramların alanyazınla uyumsuzluğudur. Bu durum **kavram tutarsızlığı** kodu altında değerlendirilmiştir. Kavram tutarsızlığı ilk olarak rehberin adlandırılmasında karşımıza çıkmaktadır. Rehberin adının "*Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi*" olması rehberlik ve denetimin rehberde birbirinden bağımsız iki ayrı uygulama olarak ayrı ayrı ele alındığını düşündürmektedir. Ancak rehberde denetimde rehberlik boyutunun göz ardı edilmiş olduğu, kurum ve çalışanlarının gelişimine katkı yapacak uygulamalara açık ve anlaşılır biçimde yer verilmediği görülmektedir. Bu durum rehberin daha çok bir kurum teftişi anlayışı ile hazırlandığını göstermektedir. Taymaz (2015), kurum teftişini, okulun eğitim ve yönetim süreçleri ile bunlarla ilgili kayıt ve işlemlerin incelenerek kurumun genel işleyişi hakkında bir hükme varmak üzere yapılan teftiş olarak tanımlamaktadır. Bu durum rehberlik, denetim ve teftiş kavramlarının kullanılması bağlamında **kavram tutarsızlığı** oluşturmaktadır.

Denetim rehberinin alanyazınla ilişkisinin tutarlılık ve tutarsızlık temaları altında değerlendirilmesi sonucunda ulaşılan bulgular ışığında rehberin büyük oranda alanyazın ile "**tutarlı**" olduğu görülmektedir. Ancak bu tutarlı olma durumu rehberde alanyazına atıf yapıldığı anlamına gelmemektedir. Bilakis rehberin hiçbir bölümünde alanyazına atıf yapılmamış ve alanyazından bir alıntı kullanılmamıştır. Rehberde alanyazınla ilişkilendirilebilecek olan denetim ilkeleri, rapor yazım standartları gibi bölümlerinin kısmen yasal belgelerde veya denetim alanında faaliyet gösteren ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşların yayınlarında yer aldığı şeklide verildiği görülmektedir. Tutarsızlık olarak görülen bu durum "**atıfsızlık**" kodu altında değerlendirilmiştir. Diğer taraftan bulgulardan alanyazına gönderme yapılmamasının rehberin

hazırlanması sürecinde genel bir yaklaşım olarak kabul edildiği anlaşıldığından atıfsızlık kodu için bir sayısallaştırmaya gidilmemiştir. Alayazın temelinde elde edilen bulgulardan elde edilen başka bir sonuç da kavram tutarsızlıklarıdır. Denetim kavramının rehberlik uygulamalarını da kapsamına rağmen rehberde bu iki kavramın birbirinden bağımsız farklı kavramlarımış gibi kullanılması vb. tutarsızlıklar rehberde atıfsızlıktan sonra en çok karşılaşılan kodlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırma bulguları rehberde etik, hesap verilebilirlik vb. kavramlara hiç yer verilmediğini de göstermektedir. Bunun gibi denetim alanyazınında önemli yer tutan birçok kavrama rehberde yer verilmediği görülmektedir. **İçerik ekisikliği** kodu altında değerlendirilen bu durumlara kavram tutarsızlığına benzer sıklıkta ulaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi "Yasal Belgeler" ve "Alanyazın" olmak üzere iki tema altında incelenmiş, elde edilen kategoriler ve kodlar bir bütün halinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına dayalı önerilerin geliştirilmesinde ise bir bütünün parçalarından toplamından daha fazla olduğu anlayışı esas alınmıştır. Bulgulara dayalı her bir sonuç için ayrı bir öneri vermek yerine araştırmacı ve uygulayıcılar için öneriler sonuç paragraflarından sonra verilmiştir. Bu bölümde yasal belgeler ve alanyazın temelli analiz bulgularına göre sonuç ve öneriler sırasıyla arka arkaya paragraflar şeklinde sunulacaktır.

Denetim rehberinin yasal belgelerle ilişkisinin analizinden elde edilen bulgular yasal belgeler temelinde tutarlı ve tutarsızlık kategorileri altındaki kod sayıları arasında önemli bir fark bulunduğunu göstermektedir. Bu durumda araştırmanın doğası gereği rehberin yasal belgeler temelinde tutarlı olduğunu ya da tutarsız olduğunu kesin bir dille ifade etmek mümkün değildir. Ancak denetimde "**nesnellik**" ve "**açıklık**" ilkeleri gereğince denetim sürecinde nesnel ölçütler kullanılması ve denetlenenlerden beklenenlerin açıkça ortaya konulması gerekmektedir. Bu ilkeler işığında rehberin yasal belgeler temelinde tutarsızlık boyutunun ne çıkması kaçınılmaz görünmektedir. Bu noktadan sonra tutarsızlıklarla ilgili olarak daha önce de belirtildiği gibi her bir kod için ayrı bir öneri getirilmeyecek, bütüncül bir yaklaşımla tutarsızlıkları giderecek öneriler sunulacaktır. Rehberdeki yasal belgelerle tutarsızlığı ortadan kaldıracadığı öngörülen uygulayıcı ve araştırmacılara getirilen öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

Denetim rehberinin alanyazınla ilişkisine dair araştırma bulguları rehberin alanyazına hiçbir atıf yapmayarak akademik ve bilimsel kaynakları doğrudan kullanmadığını göstermektedir. Ancak rehberde yer alan ifadelerden alanyazının rehberde dolaylı olarak yer aldığı görülmektedir. Bu dolaylılık rehberde *Denetim ve Rehberlik İlkeleri, Rehberlik ve Denetim Esasları, Raporlama İlkeleri* gibi başlıklar altında yer alan ifadelerin alanyazına büyük oranda uyumlu olarak kullanılmasını içermektedir. Buna durumda rehberin alayazınla ilişkisinin bulunmadığını veya alanyazınla tümünden tutarsız olduğunu söylemek doğru olmayacaktır. Öte yandan rehberin *Raporlama Standartları* bölümünde zm nerileri başlığının yer almasının dışında rehberliğe ilişkin bir anlayış geliştirmediği görülmektedir. Araştırma bulguları işığında uygulamacı ve araştırmacılar için getirilen öneriler aşağıdaki gibidir.

Uygulayıcılara neriler

1. "Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi" Maarif Müfettişleri arasında rehberlik ve denetim sürecinde uygulama birliği sağlamak amacı ile hazırlanmış bir belgedir. Bu süreçte denetim grupları tarafından karşılaşılan sorunların ve tereddütte düşülen hususların değerlendirilmesi ve bu konuda geri bildirim süreçlerinin şeffaf ve nesnel ölçütlere göre yapılması sağlanmalıdır. MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı geribildirimden elde edilen verileri değerlendirerek rehberin geliştirilmesini,

güncellenmesini ve yasal belgeler temelinde daha tutarlı denetim rehberlerinin hazırlanmasını sağlayabilir.

2. Daha önce de belirtildiği gibi rehber Maarif Müfettişleri arasında rehberlik ve denetim sürecinde uygulama birliği sağlamak amacı ile hazırlanmış bir belge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yönüyle tek taraflı rehberlik işlevi yerine getirmekte ve denetleyene kılavuzluk yapmaktadır. Ancak denetlenen de denetimin asli unsurlarındandır. Bu sebeple rehberin denetim ilkeleri ışığında denetlenene de yol gösterici olarak da hazırlanması gerekmektedir.
3. Rehberde atıf yapılan yasal belgelerde yapılacak değişiklik, yürürlükten kaldırılma vb. yasal düzenlemelerin yayınlanması ile birlikte en kısa sürede rehberde işlenmesi ve rehberdeki ifadelerin güncel mevzuatla uyumlu hale getirilmesi sağlanmalıdır. Bunun için rehberin ihtiyaç halinde güncellenmesi yasal bir dayanağa oturtulmalıdır. Rehberin güncellenmesi kalite yönetim süreçleri altında verilen denetim rehberi hazırlama süreci iş akışı içine belirsizliğe imkân vermeyecek şekilde net olarak dahil edilmelidir.
4. Denetim uygulamayla ilişkili olduğundan rehberde kanun, tüzük gibi birincil düzey mevzuattan çok yönetmelik, yönerge, genelge, usul ve esaslar, kılavuzlar vb. ikincil ve üçüncü düzey mevzuata atıf yapılmalıdır.
5. Denetim kanıta dayalı olmalı ve denetim sürecinde yararlanılan tüm kaynaklar rehberin kanıtlar bölümüne eklenmelidir. Bunun için rehberde hangi belgelerin, evrakların veya raporların kısacası denetimde hangi çıktıların dikkate alınacağıının belirtilmesi gerekir.
6. Rehberde denetimin değerlendirme işlevinin yanında izleme işlevinin de ön plana çıkarılması faydalı olacaktır. Bu sebeple hazırlanan gelişim planlarının nasıl ve hangi yöntemlerle izleneceği rehberde daha net şekilde belirtilmelidir.
7. Rehber MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın internet sitesinde Word belgesi formatında indirilebilir bir belgedir. Rehberin bir portal üzerinde çevrimiçi ortama taşınması hem rehberin güncellenmesini kolaylaştıracak hem de raporlamada standart sağlayacaktır. Diğer taraftan denetim rehberleri ile gelişim planlarının çevrimiçi ortama taşınması hem kurumların hem de maarif müfettişlerinin bu raporlara ve planlara sonraki denetimlerde ve ihtiyaç halinde erişimini kolaylaştıracaktır.
8. Rehberde birçok maddede aynı yasal belgelere bilgi amaçlı da olsa defalarca atıf yapıldığı görülmektedir. Rehberin anlaşılmasını zorlaştıracak bu gibi durumlardan kaçınılması gerekmektedir. Ayrıca rehberde MEB hizmet birimlerinin veya diğer Bakanlıkların üst yazılarına atıf yapılan maddeler de vardır. Bu yazıların güncelliğini takip etmek oldukça zordur. Bu sebeple rehberde ilgili madde ile ilgili olarak yürürlükte olan kanun, tüzük, karar, yönetmelik, yönerge, kılavuz, rehber vb. yasal belgelerin dayanak gösterilmesi esas alınmalıdır. Ancak bu belgelerin dışında Makam Oluru, Görüş Yazısı vb. resmi nitelikteki yazılara atıf yapılması gerektiğinde, bu yazılara çevrimiçi olarak erişimin sağlanması için MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın internet sayfasında ayrı bir sekme oluşturulabilir.
9. Ülkemizde eğitim denetimi alanında önemli yayınları bulunan çok değerli yetkin akademisyenler vardır. Bakanlığın ve Teftiş Kurulu Başkanlığının rehberlerin hazırlanması sürecinde bu bilimsel bilgi birikiminden faydalanması rehberin işlevselliğini artıracaktır. Rehberde bilimsel çalışmalara gönderme yapılması, bir kaynakçanın bulunması nesnelliği ve bilimselliğini vurgulamak yoluyla eğitim sistemimizde denetim alt sistemine olan güveni pekiştirecektir.
10. Rehber bir kılavuz kitapçık ve rapor şablonu olarak iki ayrı bölümden oluşacak şekilde hazırlanabilir. Kitapçıkta raporlama süreci ayrıntılı olarak açıklanırken alanyazından da alıntılar yapılarak denetim, rehberlik, denetim türleri, denetim ilkeleri, raporlama ilkeleri

vb. kavramlar ve konulara yer verilmek suretiyle okul ve kurum yöneticilerinin mesleki gelişimlerine katkı sağlanabilir.

Araştırmacılara Öneriler

1. Diğer ÷lkelerde okul ve kurumların denetimi için hazırlanan rehberler varsa bu rehberlerin incelendiği ve araştırma dokümanı olan *Lise ve Dengi Okullar Rehberlik ve Denetim Rehberi* ile karşılaştırılmasının yapıldığı çalışma yapılabilir.
2. Diğer ÷lkelerde okul ve kurumların denetimi için rehberler hazırlanıp hazırlanmadığı, hazırlanan rehberler varsa bu rehberlerin hazırlanması ve geliştirilmesinde alanyazından nasıl yararlandığı araştırma konusu yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbal, I, Toprakçı, E. (2021). İlkokul Denetim Rehberinin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelinde İncelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (1) , 171-189. DOI: 10.19160/ijer.867862 <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/60913/867862>
- Akçay Güngör, A. (2020). Özel öğrenci etüt eğitim merkezi rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3) , 90-109. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/820632>
- Akyüz, Y. (2019). Türk Eğitim Tarihi (32. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Altunay, E. (2016). Eğitim Denetimi. Eğitim Pedandragoji içinde (Editör: Erdal Toprakçı). (Pp.311-338), Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Altunay, E. (2020). Okul Yöneticilerinin Ders Denetimlerine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , (55) , 95-127.
- Altunay, E., & Özer, M. (2021). Okul Öncesi Eğitim Kurumları Rehberlik ve Denetim Rehberinin İncelenmesi. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi*, 1(2), 1-21. <https://www.e-ijpa.com/index.php/pedandragoji/article/view/21>
- Aydın, M. (2014). Çağdaş Eğitim Denetimi (6. baskı). Ankara: Gazi Kitabevi
- Başar, H. (2000). Eğitim Denetçisi. Ankara: Pegem Yayınları
- Başaran, İ. E. (2000). Eğitim yönetimi. Ankara: Feryal Matbaası.
- BeYTEKİN, O, Kaynar, E. (2021). Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Rehberlik ve Denetim Rehberinin İncelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (1) , 89-103. DOI: 10.19160/ijer.840891
- Kahraman, H. (2020). Öğretmenevleri, öğretmenevi ve akşam sanat okulları rehberlik ve denetim rehberinin yasal metinler ve alanyazın temelinde incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3) , 123-138. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/836759>
- MEB, (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973, 24 Haziran). Resmi Gazete (14574) Erişim Adresi:<https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf>
- MEB, (2006). MEB Okul Kütüphaneleri Standart Yönergesi. Tebliğler Dergisi 2590 Erişim Adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/548.pdf>
- MEB, (2013). MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği. (2013, 7 Eylül). Resmi Gazete (28758) Erişim Adresi:<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB, (2015). Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim. Ankara: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Erişim Adresi:http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_06/13153013_TES_ve_ORTAYRETYM_son10_2.pdf
- MEB, (2017-a). MEB Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği (2017, 8 Haziran). Resmi Gazete (30090) ErişimAdresi:<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23639&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

- MEB, (2017-b). Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği (2017, 20 Ağustos). Resmi Gazete (30160)
ErişimAdresi:<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23861&MevzuatTur=7&MevzuatTer tip=5>
- MEB, (2017-c). Okul Servis Araçları Yönetmeliği (2017, 25 Ekim). Resmi Gazete (30221) Erişim
Adresi:<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24022&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- MEB,(2018). 2023 Eğitim Vizyonu. Milli Eğitim Bakanlığı.
http://2023vizyonu.meb.gov.tr/doc/2023_EGITIM_VIZYONU.pdf
- MEB,(2019). Bakanlık Maarif Müfettişleri Görev Standartları. Erişim Adresi:
http://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_06/19145017_Bakanlyk_Maarif_MuYfettisYleri_GoYrev _StandartlarY.pdf
- Önen, S. M. ve Yıldırım, A. (2014). Kamu Yönetiminde Etik Denetimi: OECD Ülkeleri Örneği. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, 5(1), 103-126.
- Ölmez Ceylan, Ö, Algam, E. (2020). İl/İlçe milli eğitim müdürlükleri denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3), 179-198.
Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/831894>
- Ölmez Ceylan, Ö, Yıldız, H. (2021). Özel Çeşitli Kurslar Denetim Rehberinin Yasal Belgeler ve Alanyazın Açısından İncelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (1) , 53-67. DOI: 10.19160/ijer.831880
- Özdemir, N, Altuntaş, F. (2020). Denetimde Standartlaşma Çabaları: Motorlu Taşıt Sürücülerini Kursu Denetim Rehberi Örneği. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3) , 79-89. DOI: 10.19160/ijer.807767
- Özdemir, N, Özkanlı, A, Altuntaş, F. (2021). Halk Eğitim Merkezi Denetim Rehberinin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelinde İncelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (1) , 124-140. DOI: 10.19160/ijer.867017
- Resmi Gazete (2018), Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Resmi Gazete, 30474, 10 Temmuz 2018. Erişim Adresi:<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>
- Taymaz, H. (2015). Eğitim Sisteminde Teftiş (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Tonbul, Y, Çalışkan, Y. (2021). Özel Eğitim Kurumları Denetim Rehberi'nin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelinde Tutarlılığının İncelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 12 (1) , 214-232. DOI: 10.19160/ijer.806889
- Tonbul, Y, Ata Çiğdem, F. (2020). Bilsem denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3) , 36-62. Retrieved from <http://www.eijer.com/tr/pub/issue/58698/804118>
- Tonbul, Y, Ödemiş Keleş, N. (2020). Mesleki eğitim merkezleri rehberlik ve denetim rehberi' nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde tutarlılığının incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3) , 139-153. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/803653>
- Toprakçı, E. (2008). Sınıfa Dayalı Yönetim. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Toprakçı, E. (2013). Sınıf yönetimi, Ankara: PegemA Yayınları.
- Toprakçı, E, Bakır, D. (2020). Yabancı, azınlık ve milletlerarası okullar denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3), 16-35. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/800326138>
- Toprakçı, E., Beytekin, O. F. , Doğan, M., (2018). Yargıtayın Özel Öğretim Kurumlarına İlişkin Verdiği Kararların İncelenmesi. Turkish Studies Educational Sciences,13, 1781-1795
- Toprakçı, E. & Bulut, A. (2021). Ortaokul Denetim Rehberinin Alanyazın ve Yasal Belgeler Temelinde İncelenmesi, EUluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 16-35, DOI: 10.19160/ijer.830418
- Toprakçı, E.,Çakırer, İ., Bilbay, A., Bağcivan, E., & Bayraktutan, İ., (2010). Kuram ve Uygulamada Eğitim Denetmenleri Meslek Etiği. Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, vol.5, 14-23.

- Toprakçı, E., Dağdeviren, İ., Oflaz, G., ve Türe, E. (2010) Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Bilim Anlayışları Temelinde Eğitimin Bilimliliği” Bilim ve Ütopya Dergisi Sayı: 190, Yıl: 10, Nisan 2010, ss. 45-56 <https://www.erdaltoprakci.com.tr/wp-content/uploads/2020/05/bilim-anlay%C4%B1%C5%9Far%C4%B1-temelinde-e%C4%9Fitimin-bilimlili%C4%9Fi.pdf>
- Toprakçı, E., Özerten, K. (2020). Özel öğrenci yurtları rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 11 (3), 199-216. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/817509>
- Yıldırım, A.,& Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.